

Revizorska komora Federacije Bosne i Hercegovine

PREPORUKA

Revizija godišnjih finansijskih izvještaja za 2021. – događaji nakon datuma bilansa (vojne aktivnosti Rusije na teritoriju Ukrajine i međunarodne sankcije za Rusiju/Bjelorusiju)

Vojne aktivnosti Rusije na teritoriji Ukrajine, kao i međunarodne sankcije za Rusiju/Bjelorusiju imaju razorne posljedice na globalnom nivou, a te aktivnosti direktno i indirektno djeluju i na privredu Bosne i Hercegovine.

Ekonomski efekti rata mogu imati uticaj na računovodstvo, izvještavanje i reviziju finansijskih izvještaja kompanija ili grupa, posebno malih i srednjih preduzeća. Kompanije bi mogle biti posebno pogođene ukoliko trguju sa kompanijama u Rusiji, Bjelorusiji ili Ukrajini; imaju podružnice ili imovinu u Rusiji, Bjelorusiji ili Ukrajini, ili su povezane sa organizacijama ili pojedincima pod sankcijama.

Ovaj uticaj treba redovno preispitivati jer se dalji razvoj, trajanje i uticaj rata ne mogu predvidjeti.

U ovom kontekstu revizorima, takođe, skrećemo pažnju na kritične tačke koje se odnose na borbu protiv pranja novca, sajber-sigurnosti, računovodstva, revizije i finansijskog izvještavanja kako bismo im pomogli da postave prava pitanja.

Revizorska komora Federacije BiH razmatra načine na koje ove i druge posljedice rata utiču na aktivnosti angažiranih revizora i njihove aktivnosti. Kako se situacija razvija, revizori moraju nastaviti primjenjivati svoje etičke vrijednosti i posvetiti posebnu pažnju društvenoj odgovornosti koju imaju u kontekstu finansijskog izvještavanja.

Trenutni i budući razvoj događaja pred revizore naročito postavlja zahtjeve za dodatnim profesionalnim procjenama i adekvatnim reakcijama u provođenju revizija godišnjih finansijskih izvještaja 2021. godine za one subjekte na čije poslovanje navedeni događaji već imaju uticaj ili postoji mogućnost uticaja. Imajući ovo u vidu, revizore se upućuje da za angažmane, gdje je primjenjivo, obrate posebnu pažnju na sljedeće:

Ratna događanja u Ukrajini i međunarodne sankcije protiv Rusije i Bjelorusije otpočela su krajem februara 2022. godine, odnosno nakon datuma bilansa - 31. decembra 2021. godine, te samim tim predstavljaju naknadne događaje s mogućim uticajem na sposobnost vremenski neograničenog poslovanja revidiranog subjekta. Naprijed rečeno upućuje revidiranog subjekta i angažiranog revizora da procijene da li ovi događaji zahtijevaju dodatna razmatranja i eventualne promjene stanja bilansa na dan 31. decembar 2021. godine ili ne, kao i da se razmotri uticaj ovih događaja na poslovanje revidiranog subjekta i objave (u bilješkama uz finansijske izvještaje) te procjena finansijskih učinka tih događaja u sljedećem izvještajnom periodu.

Slijedom gore navedenog, angažirani revizor će do datuma revizorovog izvještaja:

- ispitati aktualnost pretpostavki uprave o neograničenosti poslovanja, te prosuditi da li je uprava dokazala primjerenost pretpostavki o vremenskoj neograničenosti poslovanja u finansijskim izvještajima, obzirom na uvećani nivo neizvjesnosti. Vezano za revizijske postupke koje će revizor provesti, primijeniti MRevS 570 (izmijenjeni) - Vremenska neograničenost poslovanja
- ispitati prikladnost objava uprave o uticaju primjene sankcija za Rusiju/Bjelorusiju, kao i uticaj direktnih posljedica vojnih djelovanja Rusije na teritoriju Ukrajine u vidu materijalnih šteta i s njima povezanih neizvjesnosti. Vezano za revizijske postupke koje će revizor provesti, primijeniti MRevS 560 - Naknadni događaji
- osigurati da objave uprave u revidiranim finansijskim izvještajima na odgovarajući način opisuju stanje i izgled revidiranog subjekta, vodeći računa o zaštiti javnog interesa i interesa korisnika finansijskih izvještaja, te razmotriti odgovornosti revizora u odnosu na druge informacije koje

uprava prezentira u finansijskim izvještajima, a u skladu sa zahtjevima MRevS 720 (izmijenjeni) - Odgovornosti revizora u vezi s ostalim informacijama.

U sklopu ovih dodatnih razmatranja revizor će, ako je primjenjivo, ponovno razmotriti procjene uprave o neograničenosti poslovanja, a pored ostalih za sljedeće:

- nadoknadivost imovine (npr. postojeća potraživanja, nefinansijska imovina na datum bilansa) na teritoriji Rusije/Ukrajine - kupci iz područja i imovina u Ukrajini/Rusiji;
- tržišta poslovanja - očekivanja posloводства vezano za prodaju na području Rusije/Ukrajine, uticaji na nadoknadivost proizvodne opreme/postrojenja u slučaju nestanka (dijela) tržišta na istom području;
- elastičnost tržišta - (ne)mogućnost promjene izlaznih cijena (ugovori s kupcima koji imaju fiksne cijene koje nije moguće raskinuti) u slučaju velikih promjena ulaznih cijena (npr. energenti, značajne sirovine i komponente) ili, u još ekstremnijem slučaju, privremene nedostupnosti određenih inputa i s tim povezanih uticaja nadoknadivosti imovine;
- učinci promjene valutnih kurseva i povećanje valutnog rizika uslijed aktualnih dešavanja;
- uticaj ovih događaja na potrebu priznavanja neizbježnih troškova ispunjenja štetnih ugovora u skladu sa zahtjevima MRS 37 i s tim povezanu potrebu priznavanja troškova rezervisanja učinaka postojećih ugovora s partnerima povezanih direktno ili indirektno s Rusijom/Ukrajinom;
- uticaj ograničenja raspolaganja i/ili blokiranja novčanih tokova na izvršenje poslovnih transakcija i mogućnost pristupa drugim izvorima finansiranja. Dodatna razmatranja i reakcije revizora u vezi spomenutih događaja nakon datuma bilansa mogu imati sljedeće uticaje na izvještaj nezavisnog revizora:
- za subjekte od javnog interesa, ključna revizijska pitanja (KAM) povezana s dodatnim revizorskim radom zbog učinaka vojnog djelovanja Rusije na teritoriji Ukrajine i primjene sankcija za Rusiju/Bjelorusiju (npr. vrijeme posvećeno reviziji, opis pristupa u reviziji grupe, objašnjenje da ima/nema materijalne neizvjesnosti ili neizvjesnosti za neprekidnost poslovanja)
- odjeljak „Isticanje pitanja“ (npr. isticanje značajnog naknadnog događaja koji je objavljen u finansijskim izvještajima ili isticanje značajne nesigurnost koja proizlazi iz vojnih djelovanja Rusije na teritoriju Ukrajine i učinaka sankcija za Rusiju/Bjelorusiju)
- značajna nesigurnost u vezi s odjeljkom „Vremenska neograničenost poslovanja“
- kvalificirano mišljenje ili negativno mišljenje (npr. zbog neprimjerenih objava uprave u finansijskim izvještajima ili zbog neizvjesnosti vremenski neograničenog poslovanja)
- kvalificirano mišljenje ili suzdržavanje od mišljenja (npr. zbog ograničenja obima revizije i nemogućnosti pribavljanja dovoljno odgovarajućih revizijskih dokaza ili se revizija uopšte ne može provesti zbog neočekivanih događaja).

Imajući u vidu da su opisani događaji nakon datuma bilansa nastali u završnoj fazi revizije finansijskih izvještaja za 2021. godinu, što od revizora zahtijeva dodatni angažman, upućuju se revizori da istome pristupe s dužnom pažnjom i u skladu s načelima profesionalne etike o integritetu, objektivnosti, dužnoj pažnji i profesionalnoj kompetentnosti.